

Функціонування та розвиток механізмів державного управління
УДК 352/354

Архипенко Світлана Вікторівна

*кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри
обліку, оподаткування, публічного управління та адміністрування
Криворізький національний університет*

Arkhyenko Svitlana

*PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the
Department of Accounting, Taxation, Public Governance and Administration
Kryvyi Rih National University
ORCID: 0000-0001-6403-7556*

Адамовська Вікторія Сергіївна

*кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри
обліку, оподаткування, публічного управління та адміністрування
Криворізький національний університет*

Adamovska Viktoriia

*PhD in Economics, Associate Professor, Head of the
Department of Accounting, Taxation, Public Governance and Administration
Kryvyi Rih National University
ORCID: 0000-0001-8911-1388*

**ДОКУМЕНТИ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ
РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В СИСТЕМІ
НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ
DOCUMENTS OF STRATEGIC PLANNING OF THE REGIONAL
DEVELOPMENT OF UKRAINE IN THE SYSTEM OF NORMATIVE
AND LEGAL REGULATION**

Анотація. У статті проведено аналіз нормативно-правового забезпечення управління розвитком регіонів в контексті вироблення та реалізації виваженої державної регіональної політики. Зокрема, визначено, що першим законом, який вперше поставив питання щодо регулювання регіонального розвитку, став Закон України «Про стимулювання розвитку регіонів», де було зафіксовано програмні документи регіональної політики – Державна стратегія регіонального розвитку України та регіональні стратегії розвитку. Наголошено, що в 2015 році з прийняттям Закону «Про засади державної регіональної політики» коло цих програмних документів розширилось. З'ясовано, як цей закон визначає мету, завдання, пріоритети, об'єкти, суб'єктів державної регіональної політики. Окремо визначено особливості базового стратегічного документу державної регіональної політики – Державної стратегії регіонального розвитку на період 2021-2027 рр. (стратегічне бачення, пріоритети регіонального розвитку, мета та стратегічні цілі регіональної політики, механізм реалізації Стратегії). Звернуто увагу, що при формулюванні стратегічного бачення розвитку регіонів акцент здійснюється на використання внутрішніх ресурсів регіонів та галузей спеціалізації, що на нашу думку є правильним, оскільки держава робить ставку не на залучення коштів ззовні (кредити тощо, які виснажують економіку території), а на залучення потенціалу регіону; стратегічна мета передбачає побудову людиноорієнтованого простору, де створюються умови для підвищення добробуту громадян. Окреслено, що серед пріоритетів державної регіональної політики Стратегія виділяє всебічну інтегрованість на національному, регіональному, місцевому рівнях; забезпечення економічного зростання регіонів з низьким рівнем розвитку; підвищення якості надаваних адміністративних послуг; охорона культурної спадщини. Також систематизовано інструменти механізму реалізації Стратегії.

Ключові слова: розвиток регіону, державна регіональна політика, державна стратегія регіонального розвитку, стратегічне управління.

Summary. The article analyzes the regulatory and legal support for managing the development of regions in the context of developing and implementing a balanced state regional policy. In particular, it was determined that the first law, which for the first time raised the issue of regulating regional development, was the Law of Ukraine "On Stimulating the Development of Regions", which recorded program documents of regional policy - the State Strategy of Regional Development of Ukraine and regional development strategies. It was emphasized that in 2015, with the adoption of the Law "On the Basics of State Regional Policy", the scope of these program documents expanded. It is clarified how this law defines the purpose, tasks, priorities, objects, subjects of state regional policy. The features of the basic strategic document of the state regional policy - the State Strategy of Regional Development for the period 2021-2027 (strategic vision, priorities of regional development, purpose and strategic goals of the regional policy, mechanism of implementation of the Strategy) are separately defined. Attention is drawn to the fact that when formulating a strategic vision for the development of regions, the emphasis is on the use of internal resources of the regions and areas of specialization, which, in our opinion, is correct, since the state is betting not on attracting funds from the outside (loans, etc., which deplete the economy of the territory), but on attracting potential of the region; the strategic goal involves the construction of a people-oriented space, where conditions are created to improve the well-being of citizens. It is outlined that among the priorities of state regional policy, the Strategy singles out comprehensive integration at the national, regional, and local levels; ensuring the economic growth of regions with a low level of development; improving the quality of provided administrative services; protection of cultural heritage. The tools of the strategy implementation mechanism have also been systematized.

Key words: *regional development, state regional policy, state strategy for regional development, strategic management.*

Постановка проблеми. Розвиток регіонів України та налагодження між ними конструктивної взаємодії набуває все більшої актуальності, оскільки перетворюється з часом в питання національної безпеки. Відсутність поміркованої державної політики щодо розвитку регіонів може поглибити існуючі диспропорції та призвести до посилення протиріч соціально-економічного та політичного характеру. Тому реформування регіональної політики повинно включати механізми забезпечення сталого соціально-економічного розвитку окремих регіонів [2, с. 125]. Загалом світові тенденції показують необхідність збільшення регіонального чинника при побудові сучасної ринкової держави. Світовий досвід засвідчує необхідність вироблення єдиного підходу до управління такою територіально диференційованою державою, якою є Україна [2, с. 125]. З початком реформи децентралізації у владних та наукових колах цікавість до теми регіонального розвитку значно підвищується, що знаходить відображення у низці нормативних джерел «регіонального» характеру, стратегічному характері планування їх розвитку тощо. Необхідність аналізу цих джерел і робить дану тему актуальною

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання регіональної політики, регіонального розвитку, управління цими процесами тощо є популярними серед провідних науковців і наукових шкіл в контексті їх постійного вивчення. Зокрема, над розв'язанням окреслених проблем працювали такі українські науковці, як: Тофанюк О.В., Зінчук А.С., Прокопюк А., Мамедов О., Кіншак А., Коротич О., Мельник В., Куйбіда М., Черніцина К., Лебединська О., Валентюк І. та інші.

Формулювання цілей статті. Метою статті є проведення аналізу нормативної бази щодо управління регіональним розвитком з акцентом на

характеристиці основного стратегічного документа – Державній стратегії регіонального розвитку України.

Виклад основного матеріалу. Нормативна база щодо забезпечення реалізації управління регіональним розвитком складається з таких джерел:

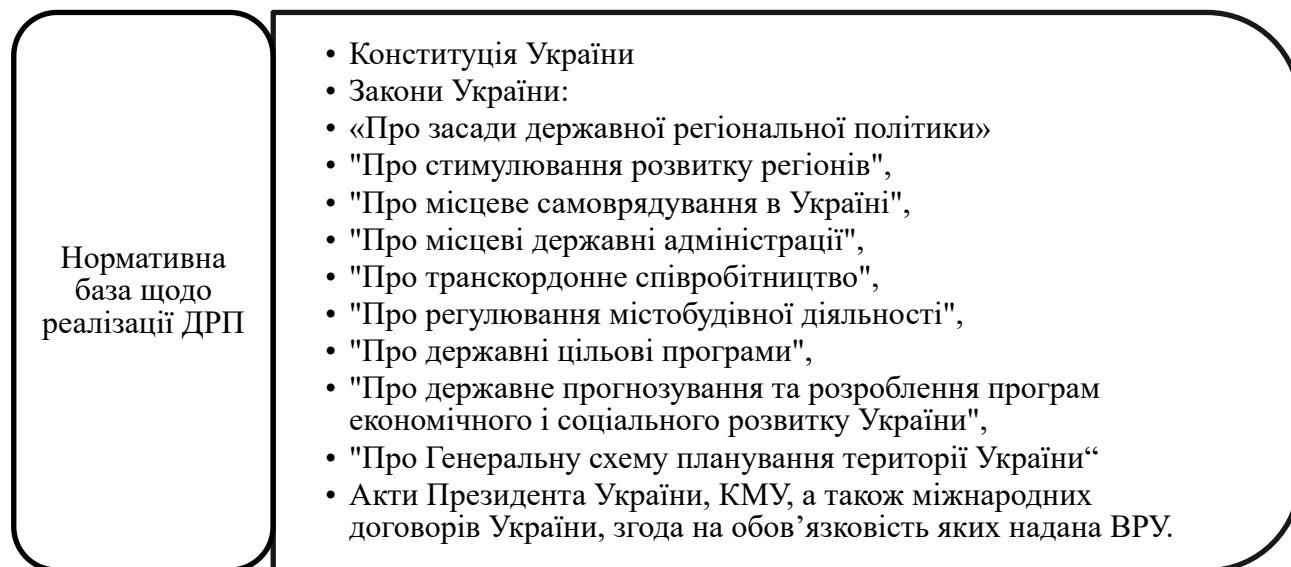


Рис. 1. Нормативне забезпечення реалізації державної регіональної політики

Джерело: складено автором на основі [3]

Законом, в якому за часів незалежності України вперше було приділено увагу регіональним питанням та аспектам регулювання розвитку регіонів, став Закон України «Про стимулювання розвитку регіонів» (2005 р.). В ньому окреслено організаційно-правові аспекти управління регіональним розвитком та закладались основи державної регіональної політики в контексті стимулювання розвитку регіонів. В ньому зазначено, що таке стимулювання повинно відбуватись згідно положень затвердженої державної регіональної політики (далі - ДРП), яка регламентується двома програмними документами:



Рис. 2. Програмні документи ДРП за Законом України «Про стимулювання розвитку регіонів»

З 2015 р. перелік регіональних програм було значно розширено з прийняттям Закону України «Про засади ДРП», який став базовим щодо організаційного забезпечення ДРП та визначення механізмів регіонального управління.

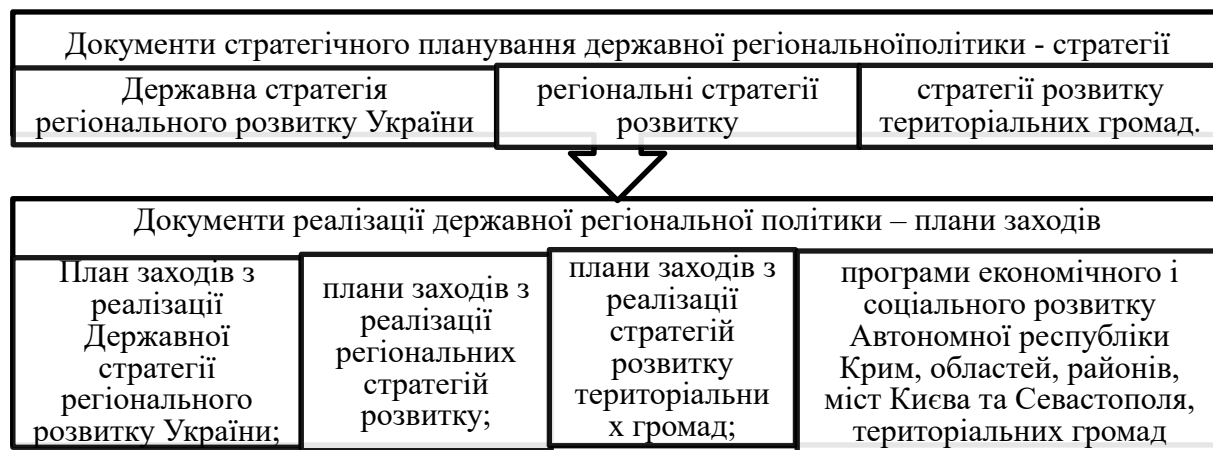


Рис. 3. Стратегічні документи згідно Закону України «Про засади ДРП»

Джерело: складено автором на основі [3]

Також цим Законом визначено мету, завдання, пріоритети, об'єкти, суб'єктів.

Так, метою ДРП визначено створення умов для динамічного, збалансованого розвитку України та її регіонів, забезпечення їх соціальної та економічної єдності, підвищення рівня життя населення, додержання гарантованих державою соціальних стандартів для кожного громадянина незалежно від його місця проживання [3]

До об'єктів ДРП законодавство відносить наступні:

**Рис. 4. Об'єкти ДРП**

Джерело: складено автором на основі [3]

Як видно з рисунку, законом виділяються такі специфічні об'єкти впливу, як макро- і мікрорегіони та надає визначення цих понять. Відмінності між ними ілюструє рис. 5.

Макрорегіон	Мікрорегіон
частина території України у складі декількох регіонів чи їх частин, об'єднаних за спільними ознаками, яким притаманні спільні проблеми розвитку, в межах якої реалізуються спеціальні для цієї території програми розвитку регіону	частина території регіону, що характеризується територіальною цілісністю та особливостями розвитку, в межах якої реалізуються спеціальні для цієї території проекти регіонального розвитку

Рис. 5. Визначення макро- та мікрорегіонів

Джерело: складено автором на основі [3]

В якості прикладу макрорегіонів можна навести території зі спільним ознаками, які мають назву, яка склалась історично: Поділля, Таврія, Гуцульщина тощо, або це декілька областей в межах одного економічного району (Карпатський регіон, Полісся тощо).

Суб'єктами ДРП даний закон визначає:

Суб'єкти ДРП	
Президент України, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Верховна Рада Автономної Республіки Крим, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, центральні та органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування	У розробленні та забезпеченні реалізації державної регіональної політики беруть участь асоціації та інші об'єднання органів місцевого самоврядування, громадські об'єднання, юридичні та фізичні особи.

Рис. 6. Суб'єкти ДРП [3]

Також Закон [3] передбачає визначення пріоритетів державної регіональної політики.

Основним стратегічним програмним документом щодо розвитку регіонів є Державна стратегія регіонального розвитку (далі - ДСРР або Стратегія), тому варто більш детально зупинитись на її характеристиці.

ДСРР є середньостроковим плановим документом, який приймається строком на кожні 7 років. Зокрема, 05.08.2020 р КМУ затвердив поточну ДСРР на період 2021-2027 рр. (далі ДСРР-2027), яка дещо удосконалила підходи до регіонального розвитку, які були регламентовано попередньою Стратегією на 2014-2020 рр. Зокрема, документ визначає стратегічне бачення регіонального розвитку та окреслює стратегічну мету ДРП-2027:

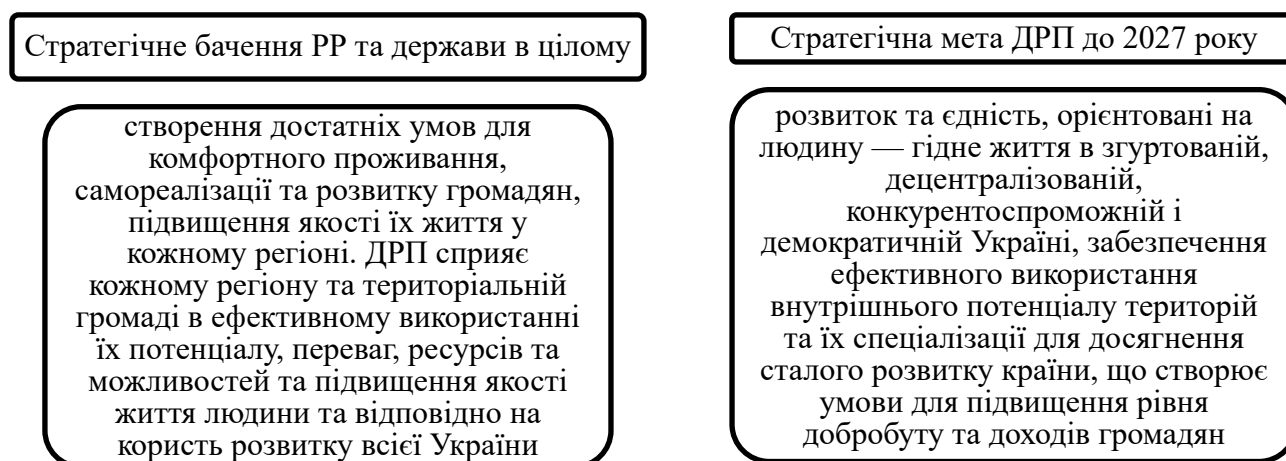


Рис. 7. Стратегічне бачення регіонального розвитку та мета ДРП [1]

Як бачимо, акцент йде на використання внутрішніх ресурсів регіонів та галузей спеціалізації, що на нашу думку є правильним, оскільки держава робить ставку не на залучення коштів ззовні (кредити тощо, які виснажують економіку території), а на залучення потенціалу регіону.

Стратегічна мета ДСРР-2027 деталізується на три цілі:

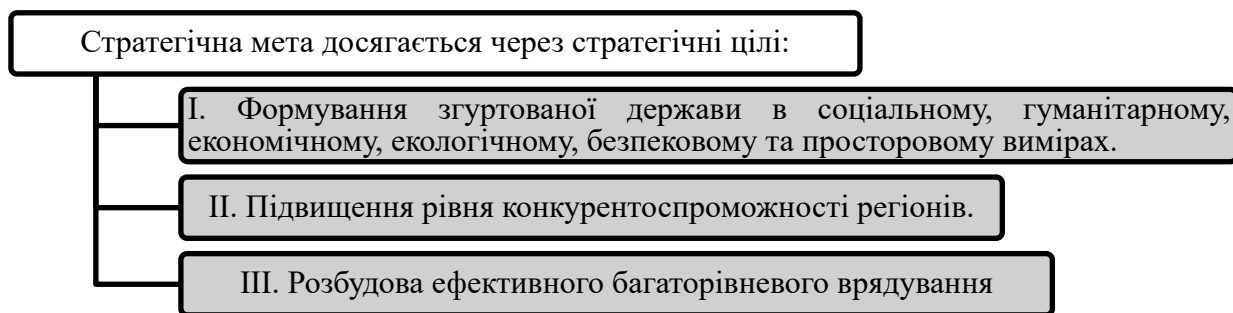


Рис. 8. Цілі ДСРР-2027

Джерело: складено автором на основі [1]

Також документом передбачено виділення в рамках кожної з цих цілей переліку оперативних цілей і завдань, які їх конкретизують.

Крім того, ДСРР-2027 окреслено низку пріоритетів регіонального розвитку, які передбачено до 2027 року (див. рис. 9).



Рис. 9. Пріоритети регіонального розвитку до 2027 року [1]

З метою якісного та повного виконання Стратегії-2027, документом детально прописано механізм її реалізації (див. рис. 10).

Він передбачає виділення органів, які забезпечують реалізацію ДСРР, інструменти, фінансове забезпечення, етапи реалізації та систему моніторингу результатів.

Відмінністю ДСРР-2027 від попередньої є виділення територій зі загальною назвою «території, що потребують особливої уваги» [1]. Це великі групи територій зі спільними ознаками і схожими проблемами, які

потребують індивідуального державного підходу щодо вирішення. Це дасть змогу в перспективі більш комплексно підходити до РП із врахуванням особливостей кожної з груп регіонів

Висновки з дослідження та перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Аналіз нормативної бази щодо забезпечення державної регіональної політики свідчить, що з огляду на підвищення ролі регіонів, зміну підходів щодо їх участі в управлінських процесах осучаснюється інструментарій, який здатен організаційно забезпечити їх розвиток, змінюються акценти в постановці цілей і визначенні пріоритетів тощо.



Рис. 10. Характеристика механізму реалізації ДСРР-2027 [1]

Проте події, пов'язані з повномасштабною війною на території України показують необхідність коригування деяких положень Стратегії.

Вивчення та аналіз цих змін і стане предметом наших подальших досліджень в цьому напрямі.

Література

1. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 05.08.2020 №695. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення: 27.04.2023)
2. Мельник В. Теоретичні засади соціально-економічного розвитку регіону як складник державного регулювання економіки. *Економіка і суспільство*. 2018. Вип. 17. С. 125-130. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/17_ukr/18.pdf (дата звернення: 28.04.2023)
3. Про засади державної регіональної політики : Закон України від 05.02.2015 №156-VIII. Дата оновлення: 31.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#Text> (дата звернення: 27.04.2023)

References

1. Cabinet of Ministers of Ukraine (2020). Order "State strategy of regional development of Ukraine for the period 2021-2027", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text> (Accessed: 27 Apr 2023)
2. Melnyk V. (2018). Theoretical foundations of socio-economic development of the region as a component of state regulation of the economy. *Ekonomika i suspilstvo*. Vol.17. pp. 125-130. (Accessed: 28 Apr 2023)
3. The Verkhovna Rada of Ukraine (2015), The Law of Ukraine "About the principles of state regional policy", available at:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#Text> (Accessed 31 March 2023). (Accessed: 27 Apr 2023)